

Klima se dá zachránit jen kapitalismem

Kdyby politici místo dalších regulací a nařízení nechali pracovat volný trh, udělali by pro záchranu klimatu nejvíc, míní německý historik Rainer Zitelmann

Blahoslav Hruška
hruska@tydenikeuro.cz

Rainer Zitelmann v sobě nezapře historika s učitelskou aprobací. Nemá rád teoretické řeči, jeho argumentační zbraní je historie. A z ní podle něj plyne jedno poučení: ať už jde o klima, prosperitu, nebo životní úroveň, kapitalismus vyhrává na plné čáře.

► **V mládí jste býval zapáleným marxistou, teď patříte mezi nejznámější hlasatele kapitalismu. Co pro vás bylo tím určujícím momentem, kdy jste se vzdal svého přesvědčení?**

Člověk se nezmění přes noc. Nebyl to nějaký moment prozření. Vždy jsem se považoval za nonkonformního člověka, který plave proti proudu, a to i v době, kdy jsem byl mladým, zapáleným členem maoistické buňky. Jsem asi jeden z mála, kdo přečetl všechny tři díly Marxova Kapitálu a hned poté i jeho kritiky. A tehdy jsem se poprvé cítil znejistněně,

protože jsem jim musel dát za pravdu. Absolvoval jsem myšlenkovou cestu, která je vlastně typická. Od levice jsem se nejprve přesunul na umírněnou pravici, ale zůstal jsem antikapitalistou. Až nakonec jsem došel k tomu, že kapitalismus je třeba hájit a prosazovat, protože jde o nejúspěšnější model ekonomického i společenského zřízení.

► **Od levice k pravici. Mají tyto kategorie ještě dnes nějakou váhu?**

Většina intelektuálů by vám řekla, že ne, protože pro ně osobně jsou ty kategorie

vyprázdněné. Faktem ale je, že většina lidí se ve vztahu ke kapitalismu na pravolevé škále dokáže zařadit. Souběžně s publikacemi překladů svých knih si nechávají zpracovávat i průzkum, kde se respondentů ptáme na soubor třiceti otázek na téma kapitalismus, a chceme po nich, aby ty výroky zařadili podle škály od extrémní levice po extrémní pravici. Většina lidí, kteří smýšlejí umírněně levicově, je zároveň naladěna proti kapitalismu. A naopak. Třeba v Chile, USA nebo ve Švédsku platí, že čím více náklonnosti ke kapitalismu, tím více lidí tíhnou k pravici.

► **Je tu ještě jedno dělení: kapitalismus versus socialismus. Ve své knize popisujete Čínu, která zavedla prvky volného hospodářství, zůstává ale komunistickou zemí. Existuje tedy něco jako třetí cesta?**

V mnoha zemích funguje demokracie a kapitalismus pospolu, není to však nezbytně nutné. Vždy jde o nějakou kombinaci obou prvků. Jako když v laboratoři přidáváte do zkumavky tržní síly a státní regulace, vymýšlíte různé roztoky a zkoumáte, co se bude dít. V Číně

Výhodou kapitalismu je, že je to permanentní revoluce. Je to systém, který se pořád mění, přizpůsobuje se. V tomto ohledu nedospějí dějiny do svého konce.

Teng Sio-pching začal přidávat tržní elementy, stát ale zůstal rigidní. Výsledkem bylo mizení chudoby. Stejný princip můžeme sledovat ve Vietnamu, který byl před třiceti lety jednou z nejchudších zemí světa. Není důležitý přesný poměr ve zkumavce, ale směr, který tím určíte. Obráceným příkladem je Venezuela. V roce 1970 byla jednou z dvaceti nejbohatších zemí světa, na úrovni Velké Británie. A podívejte se, kam to se socialistickými reformami dopracovala: obří inflace, masová migrace ze země, chudoba.

► **V laboratoři se ale používají čisté chemikálie. Čistý kapitalismus sám o sobě neexistuje?**

V teorii ano, v praxi nikoli. Heritage Foundation skoro třicet let každým rokem vydává svůj Index ekonomické svobody, žebříček, jenž porovnává tržní hospodářství na bodové škále. Je to cosi jako míra kapitalismu v zemi. Sto bodů má čistě tržní ekonomika, nulu stav, v němž žádný trh neexistuje. Singapur a Švýcarsko, které se pravidelně umísťují v čele, mají 84 bodů. A dokonce i Severní Korea na samém dně nějaký ten bod má. I tam jsou rezidua trhu.

► **Mladí lidé bijí na poplach kvůli klimatu, lepší se k obrazům nebo silnicím, polévají barvy fasády. Proč myslíte, že ty protesty přicházejí v době, kdy nejen celá Evropská unie, ale i jednotlivé státy**

INZERCE

PKF—LOBKOWICZ abonmá 2023 Setkání s příběhy umění

Darujte čtyři donátorské koncertní večery na podporu uměleckých aktivit PKF—Prague Philharmonia pořádané v úzké spolupráci s rodinou Lobkowiczů.

VIRTUÓZNÍ VÁNOČNÍ DÁREK

• Umělecký zážitek na celý rok. • Ideální dárek pro obchodní i životní partnery.

L1 Mozart. Moussa
úterý 25. dubna 2023
Andrew von Oeyen klavír/dirigent

L2 Ravel. Debussy. Beethoven
středa 14. června 2023
Emmanuel Villaume dirigent
Emmanuel Ceysson harfa

L3 Rota. Villa-Lobos. Piazzolla
pondělí 11. září 2023
Alexandra Tirsu housele
Michal Sedláček umělecký vedoucí

L4 Mozart. Händel
úterý 31. října 2023
Matthew Newlin tenor
Michal Sedláček umělecký vedoucí

Cena abonmá na celou sezonu
je 28 000 Kč včetně DPH.

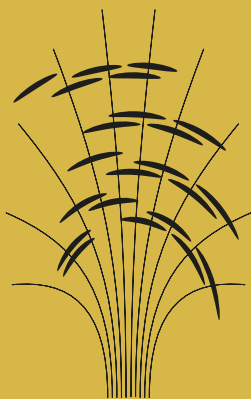
Abonmá zahrnuje všechny čtyři koncerty, konkrétní místo v sále a vstup na všechny části večera. Abonmá je přenosné.

Pro rezervace a další informace volejte a pište:

Kateřina Kalistová
ředitelka PKF—Prague Philharmonia
M: +420 602 212 829, kalistova@pkf.cz
www.pkf.cz/lobkowicz

Program večera

- 18.00 Welcome drink v Lobkowiczském paláci spojený s prohlídkou expozice
- 18.30 Setkání s příběhy umění — kurátoři Lobkowiczských sbírek vyprávějí
- 19.00 Koncert v Císařském sále
- 20.15 Setkání se sólisty a orchestrem s pohoštěním připraveným šéfkuchařem Lobkowiczského paláce

pkf ||| < prague philharmonia

ve spolupráci

Rainer Zitelmann (65)

Vystudoval historii a politologii na Technické univerzitě v Darmstadtu, jako historik se věnoval výzkumu národního socialismu (jeho kniha *Adolf Hitler a jeho cesta k moci* vyšla v češtině v letech 1993 a 2017). Pracoval jako novinář, nakladatelský redaktor a investiční poradce. V posledních letech se zabývá výzkumem kapitalismu. Letos v listopadu mu v Česku vyšly dva tituly: *10 největších omylů odpůrců kapitalismu* a *Kapitalismus není problém, ale řešení*.

zavádějí nejpřísnější ekologická opatření za poslední dekády?

Obojí se ovšem nevylučuje, protože Brusel a klimatické aktivisty spojuje představa, že řešením je více předpisů a regulací. Jediný rozdíl je v tom, že aktivisté požadují ještě více státu, zatímco v Bruselu věří, že už řešení našli. Řešením však není více státu, ale kapitalismu. Protože jen kapitalismus umí problémy životního prostředí vyřešit. Když se podíváte na historická data o zemích, jako bylo východní Německo, Sovětský svaz nebo koneckonců i Československo, všude tam vedlo zavedení tržního hospodářství – základního principu kapitalismu – ke zlepšení životního prostředí ve všech parametrech.

► Říkáte, že řešením je nedělat nic, nechat pracovat kapitalismus. Mohou si to však dovolit říkat i politici?

To jste mě špatně pochopil, já nejsem proti každému státnímu zásahu. Kapitalismus není *laissez faire*. Podívejte se třeba na problém ozonové díry. Tu zachránili echt kapitalisté Ronald Reagan a Margaret Thatcherová, kteří svolali světovou konferenci a domluvili se na zákazu používání některých nebezpečných plynů. Rozvoj rozhodně nemusí jít na úkor životního prostředí, což dokazují i emise oxidu uhličitého. Trendem Západu je růst, emise přitom klesají.

► Takže kapitalismus ve výsledku šetří životní prostředí?

Dám vám dva příklady, které z běžného života zná každý. Mobilní telefon nemáme jen na volání a psaní SMS jako dříve. Nahrazuje také diktafon, digitální fotoaparát, videokameru nebo MP3 přehrávač, mnoho přístrojů je obsaženo jen v jedné krabičce. Ve výsledku se tím šetří zdroje a energie. Druhý příklad – když jsem byl mladý, utrácel jsem především za gramofonové desky a knihy. Pak přišla cédéčka. A nakonec streamovaná hudba bez jakéhokoli nosiče. Nebo příklad – stovky knih se vám vejdou do jedné elektronické čtečky. Nešetříte jen prostor v knihovně, ale i výrobní náklady. Inovace s sebou v kapitalismu přinášejí i úsporu zdrojů a energie.

► Ve své knize k tomu máte i citát rakouského ekonoma Josefa Aloise Schumpetera, který říká, že kapitalismus je prosazování inovací na úkor starého, které vytlačuje. O mobilu to určitě platí, co třeba ale služby jako Uber nebo Bolt? Ty přece klasické taxíky nevytlačily. Nebo Airbnb. To také nepřivodilo konec hotelům a penzionům.

Zrovna Uber je v mnoha městech zakázaný, to není úplně konkurenční prostředí. Faktem ale je, že řada lidí dnes tyhle služby primárně využívá, nenapadlo by je mávnout si na taxi na ulici nebo jet na dovolenou do hotelu. Ve fázi, kde inovativní služba konkuruje té staré a prosazuje se na její úkor, tedy již jsme.

► Když jsem byl na základní škole, měli jsme v učebnici dějepisu takovou spirálu. Na začátku byla prvobytně pospolná společnost, na konci komunismus jako konec dějin. Je tedy kapitalismus koncem dějin? Přejde něco po něm?

Výhodou kapitalismu je, že je to permanentní revoluce. Je to systém, který se pořád mění, přizpůsobuje se. V tomto ohledu nedospějí dějiny do svého konce. To je i důvod, proč je kapitalismus ve své historii tak úspěšný. Má sílu poučit se z vlastních chyb.

► Takže nemá pravdu Slavoj Žižek, jeden z největších kritiků kapitalismu, když říká, že si řada lidí představí spíš konec světa než konec kapitalismu?

Neříkám, že kapitalismus nemůže ze světa zmizet, že ho nemůže nic nahradit. Ale pokud ano, tak to nebude tím, že by kapitalistický systém byl špatný, nevykonný, ale tím, že jeho odpůrci budou mít lepší PR. Nebo že budou sázet na to, že mladí lidé už nevědí, jak reálně fungoval socialismus. Letos jsem navštívil třicet zemí, skoro pokaždé mám i přednášku na nějaké vysoké škole. A vždy se ptám, jestli studenti něco vědí o „velkém skoku“, politice Mao Ce-tunga, která hlásala, že se lidé budou mít lépe, že přijde prosperita. Ten skok přinesl hladomor a desítky milionů obětí. V celém sále se najde jen pár studentů, kteří to vědí. Teď v Praze třeba tři. Všude je to stejné. A proto všechny moje knihy můžete číst jako svého druhu učebnice dějin. ●